

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (зі змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 05.11.2025).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 05.11.2025).
3. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
4. Barkeley Protocol on Digital Open Source Investigation. United Nations. New York and Geneva. 2022. URL : https://www.ohchr.org/sites/default/files/2024-01/ОНСНR_BerkeleyProtocol.pdf?utm_source=chatgpt.com
5. Автоматизована інформаційно-довідкова система “Інспектор-криміналіст”. Національна академія внутрішніх справ. URL: https://arm.navs.edu.ua/books/insp_krym/technique/forensic_technique1_1.html

Толмачова Юлія Миколаївна,

здобувач вищої освіти факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Пиріг Ігор Володимирович,

професор кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ФОРМИ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНОГО ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА, ВЧИНЕНОГО ШЛЯХОМ ПІДПАЛУ

Умисне знищення або пошкодження майна шляхом підпалу належить до найбільш суспільно небезпечних кримінальних правопорушень, оскільки створює реальну загрозу життю та здоров'ю людей, завдає значних матеріальних втрат і часто супроводжується прихованим способом учинення. *Підпал* – це

сукупність навмисних, активних дій винної особи, спрямованих на штучне створення осередку пожежі з метою знищення чи пошкодження майна. Як елемент криміналістичної характеристики, підпал охоплює систему підготовчих, виконавчих та маскувальних дій, обумовлених мотивами, цілями кримінального правопорушення, особистісними властивостями палія та обстановкою вчинення діяння. Результати цих дій відображаються у матеріальних та інтелектуальних слідах, що дозволяють встановити спосіб підпалу та його умисний характер [1, с. 104]. Саме тому, розслідування підпалів неможливе без широкого й компетентного використання спеціальних знань, що дозволяють встановити причину виникнення пожежі, осередок займання, механізм поширення вогню, наявність сторонніх речовин чи технічних засобів підпалу тощо.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з умисними підпалами та виникненням пожеж, призводять до значних втрат для власників майна, завдають шкоди економіці, а також становлять підвищену небезпеку для життя та здоров'я людей. Тому у процесі їх розслідування ключовим завданням є всебічне дослідження обставин події, встановлення причин виникнення пожежі та ідентифікація осіб, причетних до її спричинення.

Актуальність проблеми підтверджується сучасною практикою. У 2025 році в Дніпрі засуджено жінку та її неповнолітнього сина за серію підпалів автомобілів на замовлення через Telegram, внаслідок чого було знищено п'ять транспортних засобів із загальною шкодою понад 1,3 млн грн. Цей випадок показує, що підпали залишаються суспільно небезпечними, часто вчиняються організовано, а їх розслідування потребує застосування спеціальних знань у галузі пожежної безпеки та криміналістики [2].

На думку Г. С. Бідняк та І. В. Пирога спеціальні знання становлять сукупність теоретичних знань і практичних умінь та навичок у галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла, набутих у результаті фахової підготовки або професійного досвіду роботи, які використовуються з метою розслідування та попередження кримінальних правопорушень. Автори акцентують, що в провадженнях про підпали особливого значення набуває інтеграція знань із різних галузей – криміналістики, пожежної безпеки, фізико-хімічного аналізу, інженерії та матеріалознавства – адже лише комплексний підхід дозволяє правильно інтерпретувати механізм розвитку пожежі та виявити ознаки їх умисності [3, с. 14–15].

Згідно зі статтею 194 Кримінального кодексу України (далі – КК України), кримінальна відповідальність настає за умисне знищення або пошкодження майна, а якщо такі дії вчинені шляхом підпалу або іншими загальнонебезпечними способами, або спричинили особливо великі матеріальні збитки чи тяжкі наслідки – застосовується суворіший склад кримінального правопорушення (ч. 2 ст. 194 КК України) [4]. При цьому підкреслюється, що саме спосіб вчинення кримінального правопорушення (підпал) є вирішальною ознакою для кваліфікації, а не лише розмір завданої шкоди.

Аналіз положень КПК України дозволяє стверджувати, що в Кодексі визначено такі форми застосування спеціальних знань у процесі розслідування кримінальних правопорушень, учинених шляхом підпалу:

1) залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій (ст. 224, 226, 227, 228, 236, 237, 240, 245 КПК України);

2) залучення спеціаліста до проведення негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 262, 266 КПК України);

3) залучення експерта і проведення експертизи (ст. 242, 243 КПК України);

4) надання консультацій, пояснень, довідок та висновків спеціалістом (ст. 71 КПК України), зокрема надання письмових пояснень спеціалістом, який брав участь у проведенні відповідної процесуальної дії (згідно з п. 2 ч. 2 ст. 105 КПК України), надання висновку спеціаліста в кримінальних провадженнях про кримінальні проступки (ч. 1 ст. 298-1 КПК України), довідок з питань, що належать до сфери його знань, у випадках, передбачених частиною третьою ст. 245-1 КПК України [5].

Таким чином, ефективне розслідування умисних підпалів неможливе без застосування спеціальних знань у галузях криміналістики, пожежної безпеки, матеріалознавства, фізики, хімії та інших галузей знань. Комплексний міждисциплінарний підхід дозволяє не лише встановити причину та механізм займання, а й ідентифікувати осіб, причетних до правопорушення, що підвищує ефективність правозастосування та захист суспільних інтересів.

Список використаних джерел

1. Колесніков В. Способи вчинення злочинів, пов'язаних з пожежами, як елемент криміналістичної характеристики. *Форум права*. 2007. № 1. С. 104–108.

2. У Дніпрі засудили жінку, яку разом з неповнолітнім сином підозрювали у підпалі автівок. *Сайт «Суспільне Дніпро»*. URL: <https://suspilne.media/dnipro/1164296-u-dnipri-zasudili-zinku-aku-razom-z-nepovnitnim-sinom-pidozruvali-u-pidpali-avtivok/> (дата звернення: 14.11.2025).

3. Пиріг І.В., Бідняк Г.С. Використання спеціальних знань на досудовому розслідуванні : навч. посіб. Дніпро : ДДУВС, 2019. 140 с.

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131–667.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-172>.

Трегубенко Сергій Валерійович,

аспірант науково-організаційного центру
Національної академії Служби безпеки
України

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Розвідувальна діяльність у сучасних умовах є не просто частиною військової стратегії, а й складовою гуманітарної політики держави, спрямованої на дотримання принципів права, захист життя та гідності людини. Її узгодження з міжнародним гуманітарним правом – це не формальність, а стратегічна вимога, від якої залежить міжнародна довіра до України, як демократичної держави, що веде війну в межах цивілізованих правових норм.

Процесуальна інтеграція розвідувальної інформації в кримінальні провадження залишається одним із найскладніших і водночас найбільш дискусійних аспектів діяльності національних спецслужб, оскільки вона знаходиться на перетині оперативно-розшукової, контррозвідувальної та процесуально-доказової сфер. Такий вид інформації, як правило, формується поза межами кримінального процесу, однак у багатьох випадках саме вона є первинним джерелом відомостей, які згодом можуть бути використані для порушення кримінального провадження або притягнення осіб до відповідальності за злочини проти основ національної безпеки, державної зради, шпигунства, диверсійної діяльності чи тероризму.